

UNELE ASPECTE PRIVIND ARMONIZAREA LEGISLAȚIEI UE ÎN RM PRIVIND DREPTURILE ECONOMICE ALE CONSUMATORULUI

Roman PASCARI, drd.

Email: roman.pascari@gmail.com

Judecător la Judecătoria Chișinău

Chișinău, Republica Moldova

Rezumat. Armonizarea legislației Uniunii Europene în Republica Moldova este un proces important atât la nivel statal, cât și la nivel individual și privește drepturile și interesele fiecărui cetățean. În mare parte aceste procese se datorează aspirațiilor de integrare europeană, mai cu seamă după semnarea Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană.

Drept rezultat al acestor procese importante, și constatând acel fapt că protecția consumatorului în Republica Moldova era dezvoltată sub nivelul standardele europene, iar reglementările necesare și esențiale pentru apărarea eficientă a drepturilor economice ale consumatorului lipseau, s-au depus eforturi întru îmbunătățirea esențială a legislației naționale printr-un amplu proces de armonizare a acesteia cu legislația Uniunii Europene.

O importantă realizare ce zivează armonizarea legislației UE în RM referitoare la drepturile economice ale consumatorului o reprezintă adoptarea unei legi speciale referitoare la creditele oferite consumatorilor, și anume Legea nr.202 din 12 iulie 2013 privind contractele de credit pentru consumatori, care creează cadrul legal necesar pentru aplicarea prevederilor Directivei 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului UE din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 133/66 din 22 mai 2008.

De asemenea, un rol esențial ce vizează nașterea, desfășurarea și încetarea raporturilor juridice privind creditele de consum îl are și adoptarea Legii nr.133 din 15 noiembrie 2018 privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative, intrată în vigoare la data de 1 martie 2019.

Scopul studiului este de a analiza modificările operate în legislația națională ca rezultat al armonizării legislației Uniunii Europene cu legislația Republicii Moldova în partea drepturilor economice ale consumatorului.

Cuvinte cheie: consumator, legislație, armonizare.

1. ASPECTE GENERALE

Legislația națională a Republicii Moldova care are menirea protecției drepturilor economice ale consumatorilor pe parcursul ultimilor ani a avut de multe îmbunătățiri esențiale, care în mare parte se datorează tendinței armonizării legislației naționale cu legislația Uniunii Europene.

Dreptul consumatorilor în Republica Moldova, comparativ cu alte domenii ale dreptului privat, este o ramură comparativ nouă, care totuși reușește să-și facă loc pentru a fi o ramură de drept independentă.

Pentru Republica Moldova, dezvoltarea dreptului consumatorilor a fost mai întârziată, iar pe parcursul ultimilor 30 de ani a avut o dinamică în ascensiune cu modificarea și îmbunătățirea cadrului normativ, ceea ce în mod evident a dus la îmbunătățirea și a practicii judiciare în domeniu.

Drept opinie asupra ipotezei cauzelor dezvoltării întârziate a implementării standardelor naționale în domeniul dreptului consumatorilor ar fi ceea, că după declararea independenței Republicii Moldova la 27 august 1991, încă timp de aproape 11 ani a fost nevoie pentru abrogarea Codului civil adoptat în anul 1964 și adoptarea unui nou Cod civil la data de 06 iunie 2002 [1].

După constituirea Comunității Economice Europene – CEE, care avea ca obiectiv și crearea unei piețe comune, a fost elaborată treptat o politică de protecție a consumatorilor, consacrată odată cu adoptarea Actului Unic European și având ca principale instrumente atât cadrul strategic cât și legislația secundară adoptată, regulile, standardele și normele introduse, asociațiile și comitetele înființate, precum și alte politici comune.

Principalele obiectivele ale Comunității Economice Europene și a Pieței Interne Unice au făcut ca alături de piața comună să apară și necesitatea unor politici comune. Dintre politicile introduse odată cu Actul Unic European în 1986 se poate evidenția și politica de protecție a consumatorilor.

2. ARMONIZAREA LEGISLAȚIEI UE ÎN RM PRIVIND DREPTURILE ECONOMICE ALE CONSUMATORULUI

Începutul transpunerii legislației Uniunii Europene în legislația Republicii Moldova a fost semnarea Acordului de Parteneriat și Cooperare dintre Comunitățile Europene și Statele lor Membre, pe de o parte și Republica Moldova, pe de altă parte, la 28 noiembrie 1994 (APC), care a intrat în vigoare la 1 iulie 1998 pentru o perioadă inițială de 10 ani cu posibilitatea prelungirii tacite [2].

Documentul reglementa cadrul juridic al relațiilor bilaterale între Moldova și Uniunea Europeană în domeniul politic, comercial, economic, juridic, cultural-științific și avea ca obiective susținerea Moldovei pentru : consolidarea democrației și statului de drept cu respectarea drepturilor omului și a minorităților prin asigurarea cadrului corespunzător al dialogului politic; dezvoltarea durabilă a economiei și finalizarea procesului de tranziție spre economia de piață prin promovarea schimburilor comerciale, investițiilor și relațiilor economice armonioase.

Următorul pas în apropierea Republicii Moldova cu Uniunea Europeană l-a constituit Planul de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană, elaborat în cadrul Politicii Europene de Vecinătate și adoptat la Consiliul de Cooperare din 22 februarie 2005 [3, pag. 401].

Planul de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană a fost înlocuit în 2014 de Agenda de Asocieră, agreată în baza Acordului de Asocieră între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, din 27 iunie 2014, și ratificat prin Legea nr. 112 din 02 iulie 2014 [4].

Analizând legislația Uniunii Europene, se evidențiază începând cu anul 1987 o preocupare sporită la îmbunătățirea cadrului normativ european în vederea uniformizării reglementărilor naționale a țărilor membre în domeniul dreptului consumului.

Dacă ne referim la drepturile economice ale consumatorilor, atunci una dintre importantele aspecte, mai cu seamă în Republica Moldova, sunt creditul de consum.

Astfel, în acest sens la data de 22 decembrie 1986 a fost adoptată *Directiva nr.87/102/CEE a Consiliului de armonizare a dispozițiilor legale, de reglementare și administrare ale Statelor Membre privind creditul de consum* [5]. Ulterior, fiind adoptată Directiva 98/7/CE de modificare a Directivei 87/102/CEE de apropiere a actelor cu putere de lege și actelor administrative ale statelor membre privind creditul de consum [6].

În anii ce succed, Parlamentul European și Consiliul în vederea îmbunătățirii cadrului normativ european și fiind importantă necesitatea uniformizării reglementărilor țărilor membre în domeniul dreptului consumului au fost adoptate mai multe Directive, inclusiv ce reglementează raporturile juridice ale părților în contractul de creditul de consum.

Printre actele ce necesită a fi inserate se numără *Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori* și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, Directivei 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și Regulamentului (CE) nr.2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene (JO) nr. L 149/22 din 11 iunie 2005 [7] și *Directiva 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 mai 1999 privind anumite aspecte ale vânzării de bunuri de consum și garanțiile conexe* [8].

Punînd în evidență actele europene ce se referă la creditele de consum, urmează a fi inserată importanța Directivei 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului [9].

Aici este necesar de a evidenția, că Directiva 2008/48/CE a fost adoptată datorită faptului existenței mai multor directive referitoare la același subiect, și care a dus la o transpunere diferită în legislațiile naționale a Directivei 87/102/CEE, ceea ce putea avea ca efect limitarea sau împiedicarea activitatea transfrontalieră.

Astfel, principalele obiective ale Directivei 2008/48/CE au constituit integrarea piețelor din Uniunea Europeană, și cel mai important aspect fiind ridicarea nivelului de protecție a consumatorilor, inclusiv prin sporirea transparenței.

În acest sens, Directiva 2008/48/CE prevede obligația informațiilor precontractuale standardizate care trebuie acordate consumatorilor cu o perioadă rezonabilă de timp înainte ca un consumator să încheie un contract de credit sau să accepte o ofertă.

Un aspect important reflectat în Directiva 2008/48/CE este dreptul consumatorului de a renunța la contractul de credit în termen de 14 zile de la încheierea acestuia, dreptul de rambursare anticipată, cu indicarea și a informațiilor privind dreptul creditorului la compensație și modul în care va fi determinată această compensație.

Astfel, în Republica Moldova la adoptarea Codului civil din 06 iunie 2002 s-a ținut cont de cadrul normativ european, și au apărut reglementări exhaustive referitoare la creditele de consum la art.591, clauzele standard art.719, interpretarea contractului în favoarea consumatorului art.732, dreptul de revocare în contractele cu consumatorii art.749, vânzarea-cumpărarea de bunuri pentru consum art.803, răspunderea pentru produsele viciate art.1617, și alte norme care reglementează într-un mod exhaustiv raporturile juridice apărute în cadrul relațiilor între profesionist și consumator [1].

Ulterior, în vederea stabilirii bazelor juridice pentru protejarea de către stat a persoanelor în calitatea lor de consumatori și în vederea transpunerii reglementărilor europene, au fost adoptate și modificate mai multe acte normative importante.

Este necesar de a menționa, că în legislația națională noțiunea contractului de credit a primit mai multe definiții, inclusiv cele care le regăsim în Codul civil, modificat prin Legea nr.133/2018 privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative, cu intrarea în vigoare la data de 1 martie 2019 [10].

Astfel, potrivit art.1763 alin.(1) din Codul civil, prin contractul de credit, o bancă sau o organizație de creditare nebancară (creditor) se obligă să pună la dispoziția unei alte persoane (debitor) o sumă de bani ca împrumut, cu condiția rambursării ei, a plății dobânzii și a altor plăți aferente, sau își asumă orice alt angajament de a achiziționa o creanță sau de a efectua o plată, de a prelunge termenul de rambursare a datoriei sau de a emite orice garanții.

Iar alin.(3) al aceluiași articol reglementează expres ceea, că față de contractul de credit se aplică prevederile referitoare la contractul de împrumut în măsura în care regulile prezentului capitol nu prevăd altfel sau din esența contractului de credit nu reiese contrariul.

Un aspect important reflectat la alin.(4) din art.1763 din Codul civil, după adoptarea Legii nr.133/2018 privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative, cu intrarea în vigoare la data de 1 martie 2019, este ceea, că dispozițiile secțiunii privind creditul se aplică împrumuturilor acordate de către bănci sau organizații de creditare nebancară, precum și alte organizații care acordă credite în baza legii.

Referitor la creditele de consum, este necesar de inserat Legea nr. 202 adoptată la data de 12 iulie 2013 privind contractele de credit pentru consumatori, care reglementează regimul juridic al

contractelor de credit pentru consumatori, transpunând legislația comunitară de la acel moment și cuprindea dispoziții referitoare la domeniul său de aplicare [11].

În aceste sens este necesar de menționa, că Legea cuprinde norme exprese cu privire la tipurile contractelor exceptate de la aplicarea sa. De asemenea, cuprinde norme referitoare la dobânda anuală efectivă, obligațiile creditorilor și ale intermediarilor de credit în faza precontractuală și la încheierea contractului de credit, rambursarea anticipată a creditului, sunt enumerate cerințe privind clauzele contractuale, obligații și cerințe privind unele în funcție de obiectul unor tipuri de contracte, formula de calcul pentru dobânda anuală efectivă.

Astfel, conform art.3 din Legea privind contractele de credit pentru consumatori, contractul de credit legat/unit – contract de credit care, din punct de vedere obiectiv, constituie o unitate comercială/economică și servește exclusiv finanțării unui contract ce are ca obiect furnizarea unor bunuri sau prestarea unui serviciu.

Totodată art.3 din Legea nr.202 din 06 octombrie 2017 privind activitatea băncilor, definește creditul ca fiind orice angajament de a acorda bani ca împrumut, cu condiția rambursării lor, a plății dobânzii și a altor plăți aferente; orice prelungire a termenului de rambursare a datoriei; orice garanție emisă, precum și orice angajament de a achiziționa o creanță sau alte drepturi de a efectua o plată [12].

Este necesar de a menționa, că Legea nr.202 din 06 octombrie 2017 privind activitatea băncilor nu definește creditul de consum, însă la art.14 alin.(1) lit.b) face referire la ceea ce băncile pot desfășura, în limita licenței acordate, activități de acordarea de credite, printre altele: credite de consum, contracte de credit legate de bunuri imobile, factoring cu sau fără recurs, finanțarea tranzacțiilor comerciale (inclusiv forfetare).

Astfel, creditul de consum fiind identificat și enumerat ca fiind o varietate a creditului în sensul Legii nr.202 din 06 octombrie 2017 privind activitatea băncilor.

În ceea ce privește noțiunile de consumator și creditor în contractele de credit pentru consumatori, le regăsim reglementate în Legea privind contractele de credit pentru consumatori.

Conform art.3 din Legea privind contractele de credit pentru consumatori, consumator este persoană fizică care intenționează să comande ori să procure sau care comandă, procură ori folosește produse și servicii pentru necesități nelegate de activitatea de antreprenor sau cea profesională, iar creditor este persoană fizică sau juridică care acordă sau se angajează să acorde credite sau împrumuturi fiind în exercițiul activității sale comerciale sau profesionale.

Un aspect important este, că din legislația europeană reiese că numai persoanele juridice pot acorda credite de consum, în timp ce o persoană fizică nu poate avea calitatea de „creditor” chiar dacă acordarea de credite s-ar face în cadrul activității sale comerciale sau profesionale.

Pot acorda credite de consum cu titlu profesionist următoarele categorii de creditori: băncile comerciale și sucursalele instituțiilor de credit din străinătate care desfășoară activitate pe teritoriul Moldovei fapt prevăzut de Legea nr.202 din 06.10.2017 privind activitatea băncilor [12] și organizațiile de creditare nebancale în temeiul Legii nr.1 din 16.03.2018 cu privire la organizațiile de creditare nebancale [13].

La nivel european, noțiunea de consumator a fost definită în mai multe directive din domeniul dreptului contractelor, al obligațiilor non-contractuale, al răspunderii pentru produsele defectuoase în Directiva 85/374/CEE și al normelor procedurale [14]. Aceste definiții nu sunt identice, dar, în general, consumatorul este definit ca persoana fizică care, încheie un contract acționând în scopuri care sunt în afara activității sale comerciale ori profesionale.

La nivel național, prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.200 din 28 iulie 2016 în vigoare 30 martie 2017 a fost introdus art.2¹ alin.(1) Cod civil care prevede, că are calitatea

de consumator orice persoană fizică care, în cadrul unui raport juridic civil, acționează predominant în scopuri ce nu țin de activitatea de întreprinzător sau profesională. Persoana fizică nu are calitatea de consumator dacă cealaltă parte a raportului juridic civil nu are calitatea de profesionist. Alin.(2) prevede, că are calitatea de profesionist orice persoană fizică sau juridică de drept public sau de drept privat care, în cadrul unui raport juridic civil, acționează în scopuri ce țin de activitatea de întreprinzător sau profesională, chiar dacă persoana nu are scopul de a obține un profit din această activitate [15].

În așa mod, prin această noțiune a fost restrânsă, în sensul că puteau beneficia de dispozițiile de protecție, în calitate de consumator, numai persoanele fizice. Spre deosebire de persoanele juridice, persoana fizică se află în situație specială, datorită lipsei cunoștințelor legate de aspectele complexe privind mecanismele creditării și, din acest motiv, necesită o protecție specială. În schimb, în literatura de specialitate franceză se precizează că voința de a proteja pe consumatori în fața profesioniștilor depășește azi simplul cadru al relațiilor între consumatori și comercianți încât să se poată aplica protecția oricărei persoane fizice care contractează cu un profesionist.

Prin opoziție cu profesionistul, consumatorul acționează pentru uzul său personal sau familial. Astfel, noțiunea de consumator este condiționată și de obiectul contractului pe care îl încheie cu profesionistul – prestarea unui serviciu de natură financiară respectiv: creditul. Această limitare este justificată prin scopul acordării creditului: satisfacerea nevoilor personale sau familiale ale persoanei fizice, sau achiziționarea de bunuri, iar nu nevoi profesionale sau comerciale.

De asemenea, la art.1 din Legea nr.105 din 13 martie 2003 privind protecția consumatorilor, consumatorul a fost definit ca fiind orice persoană fizică ce intenționează să comande sau să procure ori care comandă, procură sau folosește produse, servicii pentru necesități nelegate de activitatea de întreprinzător sau profesională [16].

Trebuie subliniat faptul că persoana fizică, parte a contractului de credit de consum, obligator trebuie să dețină o dublă calitate, cumpărător-consumator în contractul de vânzare a bunului sau prestare a serviciului achiziționat pe credit, și împrumutat-consumator în contractul de credit de consum. Denumirea de consumator se datorează scopului acordării creditului - „consumul”, deși nu consumă ceea ce împrumută, ci împrumută pentru a consuma pentru necesități nelegate de activitatea de întreprinzător sau profesională.

Sub incidența definiției de consumator cade nu numai persoana fizică, ci și grupurile de persoane fizice constituite în asociații. Numai că este vorba nu de orice grupuri de persoane fizice, ci doar asociațiile de consumatori, ce sunt în măsură să susțină interesele membrilor lor mult mai bine decât ar putea-o face aceștia pe cont propriu.

Iar potrivit art.(1) din Legea nr.105 din 13 martie 2003 privind protecția consumatorilor, asociația obștească de consumatori a fost definit ca fiind o asociație obștească care are ca scop unic apărarea drepturilor și intereselor legitime ale consumatorilor, fără a urmări realizarea de profit pentru membrii săi [16].

Noțiunea de consumator presupune două elemente definitorii: consumator poate fi numai o persoană fizică și prestarea unui serviciu de natură financiară se face în scopul satisfacerii nevoilor personale sau familiale ale persoanei fizice sau pentru achiziționarea de bunuri.

Totodată, în dreptul european, cadrul principal de reglementare al contractelor de credit, încheiate cu consumatorii, este conferit de Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii [17], Directiva 2008/48/CE privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului [5], care prevăd că în domeniile pe care le armonizează, statele membre nu pot menține sau introduce în legislația lor națională dispoziții diferite, față de cele stabilite de directive.

În dreptul intern, Directiva 93/13/CEE din 5 aprilie 1993 a fost transpusă prin Legea nr. 256 din 09 noiembrie 2011 privind clauzele abuzive din contractele încheiate cu consumatorii [18].

Este necesar de a menționa, că odată cu adoptarea Legii nr.133 din 15 noiembrie 2018 privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative [10], cu intrarea în vigoare la data de 1 martie 2019, a fost abrogată Legea nr.256 din 09 decembrie 2011 privind clauzele abuzive din contractele încheiate cu consumatorii.

Vom specifica, că prin adoptarea aceleiași Legi nr.133 din 15 noiembrie 2018 privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative, a fost introdus în Titlului II al Codului Civil un nou capitol V "Clauze abuzive", care la art.1069 alin.alin.(1)-(3) prevede, că clauza propusă de una dintre părți nu este negociată individual dacă cealaltă parte nu a putut să-i influențeze conținutul, în special deoarece aceasta s-a elaborat anticipat, indiferent că face parte din clauze standard sau nu. Dacă una dintre părți propune celeilalte părți să selecteze din mai multe clauze, clauza nu se consideră negociată individual doar pentru că cealaltă parte a selectat din clauzele propuse. Dacă o clauză a fost propusă ca parte a unor clauze standard, se prezumă că ea nu a fost negociată individual.

În aceeași ordine de idei și Directiva 2008/48/CE din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori a fost transpusă prin Legea nr. 202 din 12 iulie 2013 privind contractele de credit pentru consumatori [9].

3. CONCLUZII

În urma analizei legislației naționale în partea ce ține de protecției drepturilor economice ale consumatorilor, se poate ajunge la concluzia, că în mare parte este armonizată cu legislația Uniunii Europene, și măsurile întreprinse în ultima perioadă aduc reglementări pertinente pentru asigurarea consumatorilor cu protecție normativă eficientă.

Sub alt aspect, armonizarea legislației naționale la legislația Uniunii Europene își are ca scop și îmbunătățirea jurisprudența naționale în vederea asigurării depline a consumatorilor cu cele mai bune practici, inclusiv a jurisprudenței europene întru asigurarea exercitării eficiente a drepturilor consumatorilor în instanțele de judecată. În acest sens, pentru instanțele naționale este foarte important procesul de armonizare a legislației, dar și concluziile și raționamentele Curții de Justiție a Uniunii Europene.

Bibliografia:

- [1] Codul civil al Republicii Moldova, nr. 1107-XV din 06.06.2002, în vigoare 12.06.2003, publicat în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* Nr. 82-86 art Nr: 661 din 22 iunie 2002.
- [2] Acord de Parteneriat și Cooperare dintre Comunitățile Europene și Statele lor Membre, pe de o parte și Republica Moldova, pe de altă parte, semnat la 28 noiembrie 1994 publicat la 30.12.1999 în *Tratate Internaționale* Nr. 10, art.127.
- [3] Planul de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană, adoptat de Consiliul de Cooperare la 22 februarie 2005 și aprobat prin hotărârea Guvernului nr. 356 din 22.04.2006. Publicat în *Tratate Internaționale* Volumul 38, 2006.
- [4] Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte din 27.06.2014, publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* L 260/4 din 30.08.2014 și ratificat prin Legea nr.112 din 02.07.2014, publicată în *Monitorul Oficial* Nr. 185-199, art. nr: 442 la 18.07.2014.
- [5] Directiva Consiliului nr. 87/102/CEE de armonizare a dispozițiilor legale, de reglementare și administrare ale Statelor Membre privind creditul de consum. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* nr. L 042, 12/02/1987 P. 0048 – 0053. *Web*. Publicat: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:31987L0102&from=RO>.

- [6] Directiva 98/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 februarie 1998 de modificare a Directivei 87/102/CEE de apropiere a actelor cu putere de lege și actelor administrative ale statelor membre privind creditul de consum. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* nr. L 101/17. *Web*. Publicat: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A31998L0007>.
- [7] Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, Directivei 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și Regulamentului (CE) nr.2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului, publicată în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* (JO) nr. L 149/22 din 11 iunie 2005. *Web*. Publicat: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005L0029&from=DE>.
- [8] Directiva 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 mai 1999 privind anumite aspecte ale vânzării de bunuri de consum și garanțiile conexe, *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* L 171, 07 iulie 1999. *Web*. Publicat: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999L0044&from=EL>.
- [9] Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului, *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* L 133, 22 iunie 2008, *Web*. Publicat: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:02008L0048-20140320&from=SK>.
- [10] Legea privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative nr.133 din 15 noiembrie 2018, *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* Nr. 467-479 art Nr: 784.
- [11] Legea privind contractele de credit pentru consumatori nr.202 din 12 iulie 2013, *Monitorul Oficial* Nr. 191-197 art Nr: 619 din 06 septembrie 2013.
- [12] Legea privind activitatea băncilor nr.202 din 06.10.2017, data intrării în vigoare din 01.01.2018, *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* Nr. 434-439, art. nr. : 727 din 15.12.2017.
- [13] Legea cu privire la organizațiile de creditare nebanară nr.1 din 06.10.2017, *Monitorul Oficial* Nr. 434-439 art. nr : 727, data intrării în vigoare : 01.01.2018.
- [14] Directiva Parlamentului European și a Consiliului nr. 85/374/CEE din 25 iulie 1985, de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre cu privire la răspunderea pentru produsele defectuoase. *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene* 07.08.1985, L. 372, p. 0031-0033.
- [15] Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.200 din 28 iulie 2016. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr.338-341 art. 696 din 30.09.2016.
- [16] Legea cu privire la protecția consumatorilor nr. 105-XV din 13 martie 2003. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 126-131, 2003.
- [17] Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* L 095/29, *Web*. Publicat: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:31993L0013>.
- [18] Legea privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii nr. 256-XV din 09 decembrie 2011. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2011, nr. 38-41/115.